

Козар Анатолій Володимирович

ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ НЕЗАКОННИЙ ПОСІВ АБО ВИРОЩУВАННЯ СНОТВОРНИХ МАКІВ ЧИ КОНОПЕЛЬ

Для створення кримінологічного портрету особи злочинця важливе значення має його вікова характеристика, яка свідчить, по-перше, про особливості злочинної поведінки представників тих чи інших вікових категорій, по друге, дозволяє встановити найкриміногеннішу вікову групу серед злочинців того чи іншого виду, по-третє, допомагає розкрити, зокрема, сутність ціннісних орієнтирів, потреб, цілей та планів злочинця[1, с.64].

Правильно зазначав з цього приводу Д.К. Чирков, що вік є досить важливим психофізіологічним, соціальним і демографічним фактором, що впливає не лише на поведінку людини, але і на формування її особистості[2, с.67-68].

У кримінологічній літературі зазначається, що найчастіше злочини загалом вчиняють особи вікових груп від 18 до 29 років та від 30 до 39 років, апісля 40 років, за свідченням А.Ф. Зелінського, кримінальна активність особи значно знижується[3, с.64].

Проаналізовані нами дані судової статистики за 2014-2018 роки також підтверджують ці тези. Наприклад, у 2017 р. серед загальної кількості засуджених осіб 4,02% становили особи у віці від 14 до 18 років, 19,08% - від 18 до 25 років, 17,61% - від 25 до 30 років, 49,39% - від 30 до 50 років, 8,69% - від 50 до 65 років та 1,09% - понад 65 років[4].

Проте, якщо аналізувати незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель за віком осіб, які вчинили розгляданий злочин, то тут простежуються зовсім інші тенденції. Так за даними Єдиного звіту про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення частка осіб віком 40 і більше років у 2016 р. склала 71%, у 2017 р. – 65,6% та у 2018 р. – 63%[5].

І А.М. Бабенко у своєму дисертаційному дослідженні також встановив, що відносно низькою є активність по вчиненню злочину, передбаченого ст.310 КК України, вікових груп до 29 років (10,04%) та від 30 до 39 років (5,4%), і доволі високою серед осіб віком: 40-55 років – 20,2%; 55-65 років – 38,6%; 65-75 років – 22,6% та у віці понад 75 років такі злочини вчинили близько 3,16% осіб. Тобто загалом, у переважній більшості випадків (84,56%) незаконне культивування нарковмісних рослин здійснювали особи старше 40 років, при цьому питома вага осіб похилого віку (від 55 років) становила 64,36%[6, с. 98].

Хоча судові звіти про склад засуджених містять дещо інші вікові категорії, все одно їх аналіз дає підстави стверджувати про те, що і протягом 2014-2018 років спостерігаються незмінні показники того, що незаконний

посів або вирощування снотворного маку чи конопель переважно вчиняють особи зрілого та похилого віку. Цей злочин не є поширеним серед осіб віком до 30 років, на відміну від інших злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Наприклад, у 2017 р. за злочин, передбачений ст.310 КК України не було засуджено жодної неповнолітньої особи, у віці 18-25 років засуджено 2,08% від загальної кількості осіб, засуджених за цей злочин, у віці 25-30 років – 7,2%, у віці 30-50 років – 48,35%, у віці 50-65 років – 28,45%, у віці понад 65 років – 13,92% осіб. Тобто загалом, частка засуджених за вчинення розгляданого злочину осіб віком понад 50 років у 2017 році становила 42,37%, тоді як серед загальної кількості осіб, засуджених за всі злочини частка осіб цієї вікової категорії склала лише 9,78%[4]. Причому найбільшою частка осіб старше 50 років, яких було засуджено за незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель була у 2014 р. – 50,23%[7].

Також, під час здійснення аналізу судових звітів про склад засуджених нами виявлено ще одну особливість стосовно вчинення розгляданого злочину особами старше 65 років. Так, серед осіб, засуджених за вчинення всіх злочинів у цій віковій категорії, 20,44% було засуджено за злочин, передбачений ст.310 КК України. І хоча протягом наступних років частка цих осіб зменшилась, проте все одно залишається на досить значному рівні: у 2015 р. – 14,34%, у 2016 р. – 18,06%, у 2017 р. – 13,67% та у 2018 р. – 6,7%[8]. А за даними Єдиного звіту про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення частка осіб віком 60 і більше років у 2016 р. склала 28,78%, у 2017 р. – 25,47% та у 2018 р. – 16,84%[9].

Схожі дані отримав під час свого дослідження геронтологічної злочинності А.В. Андрушко. Так, за даними вченого, питома вага злочину передбаченого ст.310 КК України у структурі злочинності осіб похилого віку складає 14,7 % і, як правило, це жінки[10, с.64].

На нашу думку вищезазначені показники можна пояснити тим, що розглядааний злочин вчиняється переважно у сільській місцевості. Правильно з цього приводу вказує Ю.М. Антонян, що ситуація, коли серед сільських злочинців домінують особи похилого віку, пов'язана із загальною демографічною ситуацією старіння сільського населення [11, с. 80]. А А.А. Бова та О. Г. Кулик до цього додають також, що особи похилого віку, які проживають у селі, мають кращі можливості вирощувати мак чи коноплі [12, с. 85]. Традиційним у нашому суспільстві є також, що огородинцтвом в основному займаються люди передпенсійного та пенсійного віку, а молодь займається тими видами діяльності, де очікуваний результат отримується набагато швидше ніж при посадці та постійному догляді за рослинами. Простіше та швидше вважається зібрати дикорослі рослини.

Крім того, аналіз кримінальних проваджень, порушених щодо осіб похилого віку, які здійснювали незаконне культивування нарковмісних рослин, здійснений Андрушком А.В. свідчить, що засуджені у всіх випадках пояснювали масове насадження ними снотворного маку (в одній із справ

йшлося про незаконний посів аж 2249 рослин) власними потребами (для домашньої випічки), і, як правило, стверджували, що не знали про кримінальну відповідальність за вчинення цього діяння[10, с.66].

А у разі, якщо засуджені і знали про кримінальну відповідальність за таке діяння, то, як правильно зазначають Ю.М. Антонян та Т.Н. Волкова «в силу психофізіологічних змін, людина похилого віку часто стає більш егоцентричною, набуває безпосередності, впертості та багатьох інших якостей. У людини, яка уже прожила більшу частину життя, все найкраще виявляється позаду, вона усвідомлює це і використовує іноді залишений відрізок життєвого шляху для того, щоб встигнути наверстати те, чого ще не спробувала, не отримала, не досягла»[13, с. 20].

Отже, слід констатувати, що протягом 2014-2018 років не відбулося істотних змін у віковому складі засуджених за вчинення злочину, передбаченого ст.310 КК України, продовжують переважати особи похилого віку. Вчинення цього злочину не є характерним для неповнолітніх. На нашу думку ця тенденція буде зберігатись і у майбутньому, оскільки сільське населення України продовжує старіти. Тому ці фактори необхідно враховувати при розробці заходів запобігання розгляданому злочину.

Бібліографічні посилання:

1. Доброрез І.О. Кримінологічна характеристика та попередження незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (за матеріалами Автономної Республіки Крим): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 242 с.
2. Чирков Д.К. Предупреждниие органами внутренних дел преступлений, совершаемых несовершеннолетними в состоянии наркотического опьянения с проявлением жестокости. Красноярск: Сибирск. юрид. ин-т МВД РФ, 2004. – 192 с.
3. Зелинский А.Ф.: Курс лекций. Х.: Прапор, 1996. 260 с.
4. Статистичний звіт «Про склад засуджених» за 2017 рік, підготовлений Державною судовою адміністрацією України URL:https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/
5. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2016р., підготовлений Генеральною прокуратурою України URL:https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104402
6. Бабенко А.М. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному культивуванню нарковмісних рослин: дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2007. 221 с.
7. Статистичний звіт «Про склад засуджених» за 2014 рік, підготовлений Державною судовою адміністрацією України URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/
8. Статистичні звіти «Про склад засуджених» за 2014-2018 роки, підготовлені Державною судовою адміністрацією України URL:https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/
9. Єдині звіти про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2016 - 2018 р.р., підготовлені Генеральною прокуратурою України URL:https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104402
10. Андрушко А.В. Геронтологічна злочинність: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: Монографія. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. – 248 с.
11. Антонян Ю.М. Особенности преступности в сельской местности и ее предупреждение. *Сов. гос-во и право*. 1978. № 8. С.78 – 85.
12. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: Науково-практичний посібник / [Бова А. А., Женунтій В. І., Закалюк А. П. та ін.] ; за заг. ред. А. П.

Закалюка. К.: Юрінком Інтер, 2006. 296 с.

13. Антонян Ю.М., Волкова Т.Н. Преступность стариков. Монография. Рязань: Академия права и управления ФСИН, 2005. 160 с.

Козиря Анна Віталіївна

курсант навчальної групи КП-732
факультету підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Людвік Валентин Дмитрович

доцент кафедри кримінального
права та криминології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В ШКОЛІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ПІДХІД

Останніми роками набуло поширення в освітній практиці нашої держави таке ганебне явище, як булінг. Булінг (bullying, від англ. bully – хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визнається як утиск, дискримінація, цькування. Ця соціально-психологічна проблема існує уже досить довго, але говорити про неї та шукати шляхи вирішення фахівці та законодавці в Україні почали відносно нещодавно. В той час, як закордоном вже давно існує нормативна база та програми реформування освіти, що стосуються безпосередньо цього актуального питання.

Для вирішення такої проблеми, як цькування в школі, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» який набрав чинності 19 січня 2019 року. І саме він встановлює покарання за «діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [1].

Крім цього, даним законом визначаються механізми протидії цькуванню, а саме:

Контроль за здійсненням виконання плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу покладається на керівника закладу освіти.